

La família: un servei públic?

Cada any amb l'arribada del desembre arriben els desajustos quotidians. Compres compulsives, celebracions desenfrenades, àpats copiosos, horaris impossibles... Darrere la màgia de les festes de Nadal, les famílies han de fer equilibris per cobrir les llargues vacances escolars. Moltes no tenen més opció que estirar les estratègies que utilitzen al llarg de l'any. Estratègies que es posen a prova en moments àlgids per a l'organització familiar com el llarg pont de la setmana passada. Aquestes estratègies tenen uns protagonistes ben clars: les àvies i els avis. Així ho explica l'estudi "Abuelos y abuelas... para todo. Percepciones en torno a la educación y el cuidado de los nietos", realitzat per l'Obra Social de Caja Madrid i la FAD. Les principals conclusions d'aquest estudi apunten que els avis s'han convertit en un coixí protector que garanteix la sostenibilitat econòmica de la societat i el nivell de vida de moltes famílies. Algunes de les dades més rellevants apunten que el 22% dels avis cuiden els seus néts diàriament més de set hores, el 50% els cuiden quasi cada dia i el 45% quasi cada setmana. Al costat de les xifres, l'estudi posa en relleu la contradicció que viuen molts d'aquests avis entre el gaudi que els suposa poder passar temps amb els seus néts i l'angoixa que implica una excessiva responsabilitat en la seva educació. Aquesta conclusió convida a parlar dels usos i els abusos de les àvies i els avis en la nostra societat.

D'entrada, fer ús dels avis en la criança dels fills és positiu. Les figures de l'àvia i l'avi són importants i, alhora, enriquidores per a l'educació dels fills. La síntesi entre l'experiència, la distància generacional, la permissivitat i l'excepcionalitat acostuma a generar admiració als néts, que idolatren els seus avis, de qui aprenen una altra manera de veure i viure el món. A més, la disponibilitat temporal dels avis jubilats és superior i permet resoldre els imprevistos quotidians dels pares. Els virus inesperats que arriben a les set del matí d'un diàlluns qualsevol sovint troben refugi a casa dels avis. I la cura esporàdica dels néts també és útil als avis en la mesura que representen una injecció de vitalitat i energia en un moment en què els anys poden començar a passar factura.

Però els bons usos dels avis en ocasions es converteixen en abusos. Tal com s'explica en l'estudi citat, la classe social marca la diferència entre els avis que disfruten i gaudeixen dels néts i els que se senten utilitzats pels seus fills. Les famílies amb escassos recursos econòmics tenen menys possibilitats de contractar serveis (escoles bressol, cangurs, casals...) per atendre la cura dels fills. L'opció dels avis emergeix com una alternativa volguda: la confiança en la família supera el servei professional. Les possibilitats materials es fan coincidir amb les expectatives. Els avis es converteixen en els principals cuidadors dels néts per-

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

què són els que més hores hi passen.

És obvi que les famílies amb menys recursos econòmics tenen menys opcions per contractar serveis que es facin càrrec dels fills mentre els pares treballen. Però, a més, també cal tenir present que les famílies amb menys recursos solen tenir feines més precàries en què la flexibilitat temporal és la norma. Quan es comença a treballar a les cinc del matí en el servei de neteja d'una gran empresa, deixar els fills a dormir a casa dels avis durant els dies feiners és l'única opció realista. Els avis esdeve-

Si compartir l'educació dels fills no és fàcil entre els gèneres, encara menys entre les generacions. La família utilitza els avis i l'Estat n'abusa

nen norma i no excepció. Aleshores ja no es pot donar xocolata cada dia per berenar o saltar-se la banyera perquè s'allarga l'estona de jugar al parc.

Un dels problemes d'aquest *abús* és que els pares deleguen responsabilitats sense transferir competències. Abusar del temps dels avis sense donar-los poder educatiu limita injustament el marge de maniobra en la cura dels néts. Molts avis i àvies són, paradoxalment, els adults que més hores passen amb les criatures i els que menys capacitat de decisió tenen sobre la seva educació. Si compartir i cedir poder en l'educació dels fills no és fàcil entre els gèneres, encara ho és menys entre les generacions.

Les conseqüències de l'abús afecten sobretot les àvies que allarguen el seu rol de cuidadores en un context en què es posa en dubte el seu criteri i expertesa com a cuidadores. Tal com apunta l'estudi, els avis han començat a fer-se càrrec dels néts amb més freqüència però les àvies són les que passen més temps amb les criatures. Les hores i no la freqüència és el que marca la diferència entre l'ús i l'abús dels avis. La utilitat de l'opció flexible dels avis esdevé abús amb la responsabilitat rígida de les àvies.

En qualsevol cas, els usos i els abusos dels avis superen el pla individual i posen en relleu la debilitat del sistema de benestar propi d'un context mediterrani en què la família cobreix els buits de l'Estat. La família utilitza els avis i l'Estat n'abusa. Les estratègies familiars es defineixen segons els recursos disponibles. A l'escassetat de la xarxa pública de serveis si suma la falsa consciència que com la família no hi ha res. No és casualitat la defensa aferriada del valor família per part de les forces polítiques conservadores. No és casualitat que el govern actual tingui una conselleria anomenada Benestar Social i Família.

ARIANNE FABER